

การศึกษาความสำเร็จในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด บ้านนาเจริญ หมู่ที่ 11 ตำบลนาบอน อำเภอกำแพง จังหวัดกาฬสินธุ์

Educational Success in The Performance of Outstanding Provincial Village Committee Bannacharoen Village Among The 11 Tambon Nabon Khammuang District Kalasin Province

รณยุทธ โพธิชัย¹ และ เชิงชาญ จงสมชัย²

Ronnayut Potichai¹ and Cherngcharn Chongsomchai²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการปฏิบัติงาน และแนวโน้มการปฏิบัติงานในอนาคตของคณะกรรมการหมู่บ้านใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแปลความ การตีความ และนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย คือ คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 20 คนและปลัดอำเภोजำนวน 10 คนโดยใช้ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ และหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นเกณฑ์ ในการคัดเลือก ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดในการปฏิบัติงานมีดังนี้ 1) แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง 2) แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทภาวะผู้นำ และ 3) แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย กระบวนการทำงาน ภายใต้หลักการจิตอาสา มีการปลูกฝังจากรุ่นสู่รุ่น มีเครือข่ายในการปฏิบัติงาน

¹ นิสิตระดับปริญญาโท สาขานโยบายสาธารณะ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำสาขาการเมืองการปกครอง วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Graduate Student in Public Policy, College of Politics and Governance, Mahasarakham University

² Assistant Professor, Lecturer in College of Politics and Governance, Mahasarakham University

ที่เข้มแข็ง มีโครงสร้างทางสังคมแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีค่านิยมความเชื่อทางประเพณีวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมและเข้มแข็งแนวโน้มการปฏิบัติงานในอนาคต จะต้องทำงานเชิงรุก ทันยุคทันสมัย ประสานงานฉับไว ร่วมใจทุกภาคส่วน มีความรู้ความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง ในการที่จะประสานการปฏิบัติงานกับภาครัฐหรือหน่วยงานอื่นๆ ที่จะเข้ามาสนับสนุน มีการศึกษาความรู้ให้ทันเทคโนโลยีอยู่ตลอด ปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยเพื่อใช้ในการปรับรูปแบบการทำงานที่เหมาะสม สร้างเครือข่ายเพื่อจะนำไปสู่การประสานงานที่รวดเร็ว เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

คำสำคัญ : ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน คณะกรรมการหมู่บ้านบ้านนาเจริญ
จังหวัดกาฬสินธุ์

Abstract

This research aims to study the concept. The critical success factors and trends on the future operations of the village Committee. Using qualitative research methods. The tool used is a in-depth interviews, analysis, and interpretation of data by. Interpretation and presentation of data in the form of a descriptive analysis of target group is a Committee of village and Deputy District Chief. By experience Expertise and the duties assigned responsibilities to the village committee is the selection criteria. The research found that the operational concept. Are as follows: 1) strengthening community concept 2) ideas about leadership roles and 3) the concept of participation. Factors affecting success on the job it found that there is a process running under the principles of volunteering. There are cultivated from generation to generation with the network, strong operating. There are social structures that have relied upon each other. There are values and beliefs that good cultural traditions, strong operating trends of the future will be working proactively to overtake the modern era of responsive cooperation coordination in all sectors. Understand the roles of greater self. In order to coordinate operations with the Government or other agencies to access support. Study of knowledge, only for cutting-edge.

Keywords : Success in Practice, Outstanding Provincial Village Bannacharoen, Kalasin Province

บทนำ

การจัดการปกครองท้องถิ่นได้เริ่มต้นมาจากรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ซึ่งทรงมีพระราชดำริให้มีการฟื้นฟูการปกครองระดับหมู่บ้านที่มาแต่เดิมขึ้นใหม่ เพราะทรงเล็งเห็นว่าการปกครองในระดับนี้จำเป็นและสำคัญยิ่งในการบริหารราชการแผ่นดิน เนื่องจากเป็นหน่วยการปกครองที่ใกล้ชิดกับราษฎรมากที่สุด โดยได้ทรงให้มีการทดลองจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้าน ขึ้นที่อำเภอบางปะอิน จ. พระนครศรีอยุธยา เมื่อ ร.ศ. 111 (พ.ศ. 2435) โดยให้ราษฎรเลือกผู้ใหญ่บ้านแทนการแต่งตั้งโดยเจ้าเมืองดังแต่ก่อน นับแต่นั้นมาจึงได้มีการจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้าน ตามหัวเมืองต่าง ๆ โดยตราเป็น พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 ต่อมาในรัชสมัยรัชกาลที่ 6 ได้มีการตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ขึ้นใช้บังคับแทน และได้มีการใช้สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2556 : 2) หมู่บ้านซึ่งเป็นองค์กรบริหารในระดับรากหญ้า มีความใกล้ชิดกับประชาชน ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 นอกจากจะกำหนดอำนาจหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการบริหารงาน “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ให้กับราษฎรในหมู่บ้านแล้ว ยังได้กำหนดให้มี คณะกรรมการหมู่บ้าน ทำหน้าที่ช่วยเหลือแนะนำและให้คำปรึกษาแก่ผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับกิจการอันเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามกฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการหรือที่นายอำเภอมอบหมายหรือที่ผู้ใหญ่บ้านร้องขอ และให้คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นองค์กรหลักที่รับผิดชอบในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านและบริหารกิจกรรมที่ดำเนินงานในหมู่บ้านร่วมกับองค์กรอื่นทุกภาคส่วน (กรมการปกครอง, 2555 : 1)

ในปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญต่อการพัฒนาหมู่บ้าน และชุมชนซึ่งคณะกรรมการหมู่บ้านจะเป็นพลังหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาให้เกิดขึ้น โดยใช้ศักยภาพของผู้นำและชาวบ้านทำให้หมู่บ้านและชุมชนเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้ ปัจจุบันมีหมู่บ้านที่บริหารงานในรูปแบบของคณะกรรมการหมู่บ้านจำนวน 7,102 หมู่บ้าน มีคณะกรรมการหมู่บ้านรวม 60,292 คน (กรมการปกครอง, 2555 : 1) ซึ่งเป็นองค์กรที่มีความพร้อมในการนำนโยบายจากรัฐบาล กระทรวง ทบวง กรม ไปสู่การปฏิบัติเพื่อเป็นตัวแทนของประชาชน

สะท้อน สภาพปัญหาต่างๆ กลับสู่ภาครัฐเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขต่อไป ปีงบประมาณ 2556 กรมการปกครองได้แบ่งระดับหมู่บ้าน ตามผลการปฏิบัติงานของ กม. ออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับดีเด่น หรือระดับ A ระดับดี หรือ ระดับ B ระดับเริ่มสร้างผลงาน หรือ ระดับ C โดยมีผลการดำเนินงาน คือ หมู่บ้านที่มีผลงานการปฏิบัติงาน กม. ดีเด่น (A) จำนวน 25,619 หมู่บ้าน หมู่บ้านที่มีผลงานการปฏิบัติงาน กม.ดี (B) จำนวน 31,223 หมู่บ้านและหมู่บ้านที่มีผลงานการปฏิบัติงาน กม. เริ่มสร้างผลงาน (C) จำนวน 2,964 หมู่บ้าน (กรมการปกครอง, 2556 : 31)

บ้านนาเจริญ หมู่ที่ 11 ตำบลนาบอน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ มีภูมิประเทศเป็นลักษณะเชิงเขา พื้นที่เป็นที่ดอนสูง ห่างจากจังหวัดประมาณ 80 กิโลเมตรบ้านนาเจริญมีจำนวนประชากรรวม 634 คน มีการบริหารจัดการหมู่บ้าน ในรูปแบบของคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยแบ่งการบริหารงานออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านอำนวยการ 2) ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย 3) ด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน 4) ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ 5) ด้านสังคม สิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข 6) ด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม คณะกรรมการหมู่บ้านในแต่ละด้าน มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้าน ให้มีความสามัคคี เกิดความร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาหมู่บ้านให้มีความเข้มแข็ง โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม ซึ่งการดำเนินงานในกิจกรรมต่างๆภายในหมู่บ้านต้องผ่านกระบวนการการประชาคมของราษฎรในหมู่บ้าน และมีการบริหารจัดการตนเองภายในหมู่บ้าน มีการรวมกลุ่มทั้งในด้านเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเองได้ ทำให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชนหมู่บ้าน จากการดำเนินงานอย่างเข้มแข็งของคณะกรรมการหมู่บ้าน จึงส่งผลให้หมู่บ้านนาเจริญได้รับรางวัลคณะกรรมการหมู่บ้านดีเด่นระดับอำเภอ และรางวัลคณะกรรมการหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด ประจำปี 2557 ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะปลัดอำเภอผู้ปฏิบัติงานด้านงาน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น คณะกรรมการหมู่บ้าน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสำเร็จในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด บ้านนาเจริญ หมู่ที่ 11 ตำบลนาบอน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ซึ่งได้รับรางวัลคณะกรรมการหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการนำเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและใช้ในการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่ของอำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์และพื้นที่อื่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด บ้านนาเจริญ หมู่ที่ 11 ตำบลนาบอน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาพสนธิ์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จของการปฏิบัติงาน ในแต่ละด้านของคณะกรรมการหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด บ้านนาเจริญ หมู่ที่ 11 ตำบลนาบอน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาพสนธิ์
3. เพื่อศึกษาแนวโน้มในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านในอนาคต

วิธีการดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแนวคิดที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย เรื่องการศึกษาความสำเร็จในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัดบ้านนาเจริญ หมู่ที่ 11 ตำบลนาบอนอำเภอคำม่วง จังหวัดกาพสนธิ์ ในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านที่ส่งผลให้ได้รับรางวัล คณะกรรมการหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด คือ 1) แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง มีอุดมการณ์ร่วมกันมีความร่วมแรงร่วมใจของสมาชิกในชุมชนเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองมีการดำเนินรอยตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีค่านิยมความเชื่อที่ชาวบ้านยึดถือสืบต่อกันมา มีการใช้กลไกปฏิสัมพันธ์และการติดต่อสื่อสารระหว่างหมู่บ้านอื่นภายในตำบล อำเภอยุ่ตลอดเวลา เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารมี “กฎหมู่บ้านที่เข้มแข็ง” ที่ทุกคนร่วมกันสร้างขึ้นและร่วมกันปฏิบัติตาม ทุกคนเคารพในกฎของหมู่บ้าน 2) แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทภาวะผู้นำท้องถิ่นที่ผู้นำท้องถิ่นไม่มีความขัดแย้งก่อให้เกิดศรัทธาจากชาวบ้าน มีความร่วมมือจากชาวบ้าน ผู้นำมีความเข้มแข็งปฏิบัติงานอย่างตรงไปตรงมา มีความเห็นอกเห็นใจและมีน้ำใจจากผู้นำภายในตำบล 3) แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม บ้านนาเจริญมีความสามัคคีกันภายในหมู่บ้านมีความพร้อมเพรียงกันในการปฏิบัติงาน ทุกคนภายในหมู่บ้านมีส่วนร่วมของมีการแบ่งงานกันทำตามบทบาทหน้าที่ในแต่ละด้าน ภายใต้แนวคิด “ร่วมกันคิดแยกกันทำ”

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือคณะกรรมการหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด บ้านนาเจริญ หมู่ที่ 11 ตำบลนาบอน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาพสนธิ์ จำนวนประชากร 20 คน และผู้ให้ข้อมูลหลักเพิ่มเติม ประกอบด้วยปลัดอำเภอ

ที่เกี่ยวข้องอีกจำนวน 10 คน โดยใช้ประสพการณั ความเชี่ยวชาญ และหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

2.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน

2.2 กำหนดขอบเขตคำถามให้ครอบคลุมกรอบคิดวัตถุประสงค์และองค์ประกอบที่ทำให้ทราบถึงการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านตามโครงสร้างอำนาจหน้าที่ แล้วนำมาเป็นข้อมูลในการสร้างแบบสัมภาษณ์

2.3 เก็บรวบรวมข้อมูลตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interview) ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน โดยใช้คุณวุฒิด้านการศึกษา ประสพการณั และความเชี่ยวชาญ เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ

3. การดำเนินการวิจัย

ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านกำหนดขอบเขตคำถามให้ครอบคลุมกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์และองค์ประกอบที่ทำให้ทราบถึง การปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านตามโครงสร้างอำนาจหน้าที่ แล้วนำมาเป็นข้อมูลในการสร้างแบบสัมภาษณ์นำร่างแบบสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไข และเสนอแนะปรับปรุงเพื่อความถูกต้องและเหมาะสมของแบบสัมภาษณ์ขึ้นดำเนินการผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ชุดดังกล่าวไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรชั้นสรุปผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาทำการประเมินตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลสรุปผลการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลของคณะกรรมการหมู่บ้าน และปลัดอำเภอ ด้วยแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วยประเด็นที่เกี่ยวกับแนวคิดในการปฏิบัติงานปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน และแนวโน้มการปฏิบัติงานในอนาคตของคณะกรรมการหมู่บ้านด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงเนื้อหา (Content Analysis) เป็นการนำข้อมูล

ที่ได้มาวิเคราะห์ถึงเนื้อหาสาระในประเด็นหรือเรื่องนั้นๆ มาถอดความด้วยวิธีการสรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่กำหนดไว้ในขอบเขตด้านเนื้อหา

5.2 นำข้อมูลที่ได้มาทำการตรวจสอบและทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นที่ยังไม่สมบูรณ์ มาศึกษาวิเคราะห์ตามขอบเขตด้านเนื้อหาที่กำหนดเพื่อวิเคราะห์ ติความ และสรุปผลถึงความสำเร็จในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน

ผลการศึกษา

การวิจัยเรื่อง การศึกษาความสำเร็จในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ตีเด่นระดับจังหวัดบ้านนาเจริญ หมู่ที่ 11 ตำบลนาบอน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยต้องการศึกษาแนวคิดในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านตีเด่นระดับจังหวัดปัจจัยแห่งความสำเร็จของการปฏิบัติงานในแต่ละด้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน ตีเด่นระดับจังหวัด และศึกษาแนวโน้มในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในอนาคต ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จของการปฏิบัติงาน ในแต่ละด้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน พบว่า มีแนวคิดในการปฏิบัติงาน และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานในแต่ละด้าน ดังนี้ 1) ด้านอำนวยการ คือ “ติดต่อสื่อสาร ประสานความร่วมมือ ยึดถือการให้เกียรติ” คณะกรรมการหมู่บ้านบ้านนาเจริญมีทักษะในการติดต่อสื่อสารที่ดี ในการขอความร่วมมือของแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการกับหน่วยงานที่ประสานขอความร่วมมือโดยใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวและเครือข่าย ในการติดต่อประสานงานมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่างๆ จากส่วนราชการอย่างต่อเนื่องและเป็นประจำส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพ เกิดความคล่องตัว เกิดความรวดเร็วในการทำงานมีการยึดถือการให้เกียรติซึ่งกันและกันในการปฏิบัติงาน 2) ด้านการปกครอง และรักษาความสงบเรียบร้อยคือ “จิตอาสา ยอมรับในกติกา ฟังพาเครือข่าย” การมีจิตอาสาร่วมแรงร่วมใจในการทำงาน แบ่งงานกันทำตามระบบของหมู่บ้านโดยหัวหน้าคุ้มบ้านเป็นผู้นำทีมในการทำงาน มีการยอมรับในกติกาหมู่บ้าน ซึ่งบ้านนาเจริญมีกฎหมู่บ้านเมื่อเกิดกรณีพิพาทเกิดขึ้นในหมู่บ้านก็จะมีการประชุมให้สามารถจบเรื่องภายในหมู่บ้าน โดยทำบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรและนำมาสู่การตั้งเป็นกฎกติกา

ของหมู่บ้านต่อไป มีการร่วมมือกันทำงานกับภาคีเครือข่ายผู้นำหมู่บ้านภายในตำบลร่วมมือช่วยกันในการปฏิบัติงาน 3) ด้านแผนพัฒนาหมู่บ้านคือ “เข้าใจกระบวนการผ่านความต้องการประชาคม ชื่อตรงมุ่งผลส่วนรวม” คณะกรรมการหมู่บ้านมีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนเป็นอย่างดี ตั้งแต่ขั้นตอนการประชาคมจัดทำแผน โดยการเขียนแผนพัฒนา การเขียนโครงการ การสำรวจความต้องการของประชาชน ขั้นตอนการดำเนินการโครงการ ตลอดจนการติดตามประเมินผลของโครงการ โดยการจัดทำแผนหมู่บ้านต้องมาจากความต้องการ ความจำเป็นเร่งด่วนของชาวบ้านในหมู่บ้าน โดยเกิดจากการประชาคมถามความต้องการแล้วเรียงลำดับตามความจำเป็นเร่งด่วนของหมู่บ้านนอกจากนี้ยังต้องสร้างความโปร่งใส ชื่อสัตย์ มีการตั้งคณะกรรมการดูแลอย่างรัดกุมในทุกๆ ด้าน 4) ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ คือ “พึ่งพา จัดตั้ง เสริมหนุน ขยายผล” การพึ่งพาตนเองบ้านนาเจริญสามารถพึ่งพาตนเองได้ในด้านปัจจัยพื้นฐาน โดยชาวบ้านในหมู่บ้านมีการทำกิจกรรมการตลาดรายจ่ายในชีวิตประจำวัน การผลิตของใช้ในครัวเรือนเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย มีการจัดตั้งการรวมกลุ่มจดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสร้างอำนาจต่อรองในการขายผลผลิตเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนและชุมชน มีการส่งเสริมสนับสนุนหนุนจากภาครัฐ หน่วยงานเอกชน หน่วยงานการศึกษา ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกระตุ้นชุมชนให้มีการพัฒนา และมีการขยายผลแนวความคิดไปสู่ชาวบ้านภายในหมู่บ้าน ตำบลภายในอำเภอคำม่วงต่อไป 5) ด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และสาธารณสุข คือ “อยู่แบบเครือญาติ หวงแหน ธรรมชาติ มีคุณภาพชีวิตที่ดี” บ้านนาเจริญอยู่ร่วมกันอยู่แบบเครือญาติแบบพี่น้อง ลูกหลาน ดูแลซึ่งกันและกัน ถือได้ว่าเป็นระบบความสัมพันธ์เชิงสังคมที่มีลักษณะแน่นแฟ้น ชาวบ้านมีความหวงแหนธรรมชาติ ด้วยการปลูกฝังจิตสำนึกการรักและหวงแหนธรรมชาติในการอนุรักษ์ป่าไม้มีคุณภาพชีวิตที่ดีโดยได้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านต้นแบบในด้านสาธารณสุข เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในหมู่บ้านเต็มใจทำด้วยคำว่าจิตอาสาและทำเพื่อชุมชนส่วนรวมให้ได้รับประโยชน์ 6) ด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม คือ “ร่วมส่งเสริม ร่วมศรัทธา ร่วมรักษา” ร่วมส่งเสริม คือ คณะกรรมการหมู่บ้านได้มีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษา ในการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ส่งเสริมความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต รับการอบรมเพิ่มเติมความรู้ เป็นการส่งเสริม

การศึกษาตลอดชีวิต ร่วมศรัทธา คือบ้านนาเจริญมีโครงการที่ส่งเสริมให้ชาวบ้าน ใกล้ชิดกับศาสนา เช่น โครงการหมู่บ้านรักษาศีลห้า งานบุญงานบวชปลอดเหล้า ร่วมรักษา คือ ร่วมรักษาวัดนธรรมประเพณี “ฮิตสิบสอง ครองสิบสี่” มีการส่งเสริมให้ยังคงอยู่ ลูกหลานรุ่นใหม่ก็ยังนับถือยึดถือปฏิบัติกลับมาร่วมงาน มีความเชื่อ ความศรัทธา เชื่อในความดีความชั่ว เชื่อในสิ่งที่บรรพบุรุษได้กระทำมาว่าดีงาม มีการปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องความเชื่อความศรัทธา ความดีความชั่ว ตามประเพณี วัฒนธรรม สืบต่อมารุ่นต่อรุ่น

2. แนวโน้มในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านในอนาคตจะต้องมีการปฏิบัติงานในลักษณะ “ทำงานเชิงรุก ทันยุคทันสมัย ประสานงานฉับไว ร่วมใจทุกภาคส่วน” ควรมีการทำงานในเชิงรุก เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองมากยิ่งขึ้น ในการที่จะประสานการปฏิบัติงานกับภาครัฐหรือหน่วยงานอื่นๆ ที่จะเข้ามาสนับสนุน เพราะส่วนใหญ่จะรอแต่หน่วยงานเข้ามา ต้องกล้าที่จะรุกก้าวเข้าไปให้ได้มา ซึ่งผลประโยชน์ส่วนรวม บทบาทต้องเด่นกว่านี้และในเรื่องของการนำงบประมาณมาใช้ ในโครงการต่างๆ ควรให้มีส่วนร่วมในการกำกับดูแล ติดตาม เพราะเป็นผลประโยชน์ของชาวบ้าน อยากรู้ให้การทำงานหรือหน่วยงานภายนอกที่นำโครงการเข้ามาจะได้มีทิศทางในการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน

มีความทันยุคทันสมัย ในการทำงาน ปรับตัวให้เข้ากับโลกในยุคปัจจุบัน เปิดใจ เปิดมุมมอง การพัฒนาตนเอง มีการพัฒนาตนเอง เข้าร่วมการอบรม จากภาครัฐ และหน่วยงานอื่นอย่างสม่ำเสมอ มีการศึกษาดูงาน ให้จัดอบรมให้ความรู้เป็นประจำ เพราะสนุกและได้ความรู้ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ มีการศึกษาเรียนรู้ เทคโนโลยี ต้องปลูกฝังการทำงานให้คนในหมู่บ้านที่จะเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน รุ่นใหม่ ต้องมีรากฐานให้รุ่นต่อไป ศึกษาจากคนรุ่นเก่าเพื่อไปต่อยอดในอนาคต และให้คณะกรรมการหมู่บ้านรุ่นเก่าเรียนรู้วัฒนธรรม การทำงาน หรือสังคมของเด็กรุ่นใหม่ เพื่อที่จะได้แนวคิด วิธีการปฏิบัติงานให้เข้ากับคนรุ่นใหม่ โดยไม่ลืม รากเหง้าของรุ่นเก่า

“ประสานงานฉับไว ร่วมใจทุกภาคส่วน” สิ่งทีคณะกรรมการหมู่บ้านต้องการ จากภาครัฐ คืออยากให้ภาครัฐเข้ามาใส่ใจ ให้กำลังใจในการปฏิบัติงาน และเห็นความสำคัญของคณะกรรมการหมู่บ้าน รวมถึงให้มีการติดต่อ สื่อสาร สร้างความสัมพันธ์ กับชาวบ้านให้รู้สึกใกล้ชิดและไม่ห่างเหิน

สรุปผลและอภิปรายผล

1. แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง

คณะกรรมการหมู่บ้านมีแนวคิดและอุดมการณ์ร่วมกันกับชาวบ้านภายในหมู่บ้านที่จะพัฒนาหมู่บ้านให้มีความเจริญในทุกด้านโดยเกิดจากความร่วมแรงร่วมใจกัน ทุกคนมีจิตอาสา มีความสามัคคี มีความพร้อมเพรียงกันในการปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน มีความเข้มแข็งในเรื่องระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเอง สามารถตอบสนองความต้องการเพื่อยังชีพของชุมชนเป็นหลัก รวมถึงการรวมกลุ่มเพื่อสร้างอำนาจต่อรองในการขายผลผลิต ขยายองค์ความรู้ที่ได้รับมาแก่ชาวบ้านเมื่อมีปัญหาในการดำเนินการก็จะนำปัญหานั้นมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ของแต่ละคน จนเกิดเป็นองค์ความรู้ในเรื่องนั้นๆ มีค่านิยม ความเชื่อที่ชาวบ้านยึดถือสืบต่อกันมา และมีทักษะในการจัดการถ่ายทอดผ่านระบบความสัมพันธ์เชิงสังคมจากรุ่นสู่รุ่น มีการเคารพในกฎกติกาของหมู่บ้าน มีจิตใจเอื้ออาทรต่อกัน มีความเข้มแข็งในการสร้างเครือข่ายในการพัฒนาหมู่บ้าน โดยการใช้กลไกปฏิสัมพันธ์และการติดต่อสื่อสารระหว่างหมู่บ้านอื่นภายในตำบล อำเภอ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การเรียนรู้ทัศนคติ และร่วมปรึกษาหารือในกลุ่ม ซึ่งจะทำให้เกิดการร่วมมือกันเป็นเครือข่ายในการทำงานพัฒนา

จะเห็นได้ว่าชุมชนบ้านนาเจริญถือเป็นชุมชนที่มีลักษณะเป็นชุมชนเข้มแข็งสอดคล้องกับ กาญจนนา แก้วเทพ (2538 : 176-186) ที่ได้ศึกษาเรื่อง เครื่องมือการทำงานแนววัฒนธรรมชุมชนที่กล่าวว่า ชุมชนเข้มแข็งหมายถึง ชุมชนที่มีลักษณะดังนี้ คือชุมชนมีการแก้ไขปัญหาและสร้างสรรค์สิ่งที่ดี สมาชิกของชุมชนร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้และสร้างสรรค์สิ่งดีงามด้านต่างๆ ในชุมชนให้มีความเป็นปึกแผ่น มีความสัมพันธ์ที่ดีมีความสามัคคีเอื้อเฟื้อต่อกัน สมาชิกเห็นประโยชน์ของกลุ่มมากกว่าส่วนรวม เป็นชุมชนพึ่งตนเองได้ สามารถร่วมตัดสินใจในการดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนด้วยตนเองโดยอิสระ ปราศจากการควบคุมบังคับจากภายนอกและมีอำนาจต่อรองกับชุมชนภายนอก และชุมชนมีผู้นำตามธรรมชาติ การอยู่ร่วมกันแต่ได้สร้างสัมพันธ์กันโดยมีหลักการ เงื่อนไข กติกา ซึ่งเรียกโดยรวมว่า ระเบียบบรรทัดฐานของการอยู่ร่วมกัน ชุมชนจึงมีลักษณะเป็นองค์กรทางสังคมที่สามารถตอบสนองความต้องการในชีวิตประจำวันของสมาชิก และสามารถช่วยให้สมาชิกสามารถจัดการกับปัญหาต่างๆ ที่มีอยู่ร่วมกันได้

ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า มีจุดที่สอดคล้องกัน นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่า ความมีจิตอาสาของชาวบ้านที่เกิดมาจากข้างในจิตใจอย่างแท้จริง เต็มใจที่จะให้ความร่วมมือ เกิดขึ้นมาจากความเชื่อ ความศรัทธา ความไว้วางใจกัน ที่มีต่อตัวผู้นำทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และต่อชาวบ้านภายในหมู่บ้านด้วยตนเอง นำมาสู่การร่วมมืออย่างเต็มใจ และมีการส่งต่อผ่านการปลูกฝังถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น เพื่อให้ยังคงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป

2. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทภาวะผู้นำ

บ้านนาเจริญมีผู้นำแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ที่มีภาวะผู้นำที่สามารถชักจูง ชี้นำ สั่งการ มีอิทธิพลให้บุคคลอื่นปฏิบัติงานได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยการกระตุ้นชี้นำให้ชาวบ้าน (ผู้ตาม) มีความกระตือรือร้น เต็มใจทำในสิ่งที่ผู้นำร้องขอความร่วมมือ มีเครือข่ายผู้นำในการพัฒนาหมู่บ้านภายในตำบล โดยการประสานขอความร่วมมือระหว่างผู้นำด้วยกัน ผ่านความสัมพันธ์ที่เกิดจากความสนิทสนมส่วนตัวของผู้นำด้วยกัน โดยยึดถือการให้เกียรติซึ่งกันและกันในการปฏิบัติงาน มีความเห็นอกเห็นใจ ความมีน้ำใจของผู้นำภายในตำบลใช้หลักการกระจายอำนาจการบริหารงานของผู้บริหารหรือผู้นำชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานของ สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และประยุทธิ์ ชูสอน (2557 : 16-17) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำแบบโลกาภิวัตน์: แนวคิดและการวิจัย ที่ได้เสนอคุณลักษณะของผู้นำที่ประสบความสำเร็จมาพัฒนาเพิ่มเติมเป็น 9 คุณลักษณะของผู้นำที่มีประสิทธิผล คือ ความโดดเด่น มีพลังในการทำงานสูง มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความซื่อสัตย์ มีความยืดหยุ่น การรับรู้ความรู้สึกของบุคคลอื่น เข้าวินิจฉัย ความมั่นคง และการควบคุมภายในตนเองสอดคล้องกับทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership Theories) ที่ Bass and Avolio ได้กล่าวถึงคุณสมบัติพฤติกรรมของผู้นำสร้างความเปลี่ยนแปลง คือการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ หมายถึง พฤติกรรมผู้นำที่มีบทบาทและลักษณะการกระทำที่เป็นตัวอย่างที่ดีเป็นแบบตัวอย่างที่ดีการสร้างแรงบันดาลใจ หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้นำสามารถที่จะสื่อสารกับผู้ตาม เพื่อให้ผู้ตามทราบถึงวิสัยทัศน์ พันธกิจ ความคาดหวังที่สูงของผู้นำที่มีต่อผู้ตามการกระตุ้นทางปัญญา หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้นำกระตุ้นให้ผู้ตามรู้จักใช้ความคิด พยายามสร้างสรรค์นวัตกรรมและการสร้างความท้าทาย โดยที่ผู้นำจะพยายามตั้งคำถามที่ทวนกระแสต่อความเชื่อ ค่านิยมแบบเก่าของผู้ตาม และทดลองนำปัญหาเก่า

ที่เคยเกิดขึ้นไปใช้กับการแก้ปัญหาแบบใหม่การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล หมายถึง พฤติกรรมของผู้นำที่เข้าใจ และปฏิบัติต่อผู้ตามแตกต่างกันตามความต้องการและ ความสามารถที่แตกต่างกันของผู้ตามแต่ละคน

ผลการศึกษาจะพบว่า มีจุดที่สอดคล้องกัน แต่ความสามารถในการประสาน ขอบความร่วมมือระหว่างผู้นำด้วยกัน ผ่านความสัมพันธ์ที่เกิดจากความสนิทสนม ส่วนตัวของผู้นำด้วยกัน โดยยึดถือการให้เกียรติซึ่งกันและกันในการปฏิบัติงาน มีความ เห็นอกเห็นใจ ความมีน้ำใจ พึงพาอาศัยกันของผู้นำภายในตำบล ทั้งที่เป็นแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ

3. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมถือว่าเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่บ้านนาเจริญ ใช้เป็นแนวคิดในการปฏิบัติงาน ภายใต้แนวคิดที่ว่า “ร่วมกันคิด แยกกันทำ” โดย ในการปฏิบัติงาน คณะกรรมการหมู่บ้านจะร่วมกับชาวบ้านเริ่มตั้งแต่การร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจโดยจะเน้นการบริหารงานตามหลักประชาธิปไตยการมีส่วนร่วมของ ทุกคนภายในหมู่บ้าน มีความสามัคคีกัน มีความพร้อมเพรียงกันในการปฏิบัติงาน ร่วมกันทำมีการแบ่งงานกันทำตามบทบาทหน้าที่ในแต่ละด้าน ทุกคนต่างเข้าใจบทบาท หน้าที่ในแต่ละด้านเป็นอย่างดี มีการปรึกษาหารือกันในที่งานมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จากประสบการณ์ของแต่ละคนรวมถึงภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนด้วยและร่วมกัน รับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้นซึ่งสอดคล้องกับ ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527 : 6-7) ที่ได้ศึกษา เรื่อง นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบัน ของประเทศไทยกล่าวไว้ว่า ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาที่ได้ให้ ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนและสร้างโอกาสในชุมชนในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครรูปต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใด เรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องร่วมกันในเรื่องต่อไปนี้จะบรรลุตามวัตถุประสงค์และนโยบาย การพัฒนาที่กำหนดไว้ คือ 1) ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหา ที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนความต้องการของชุมชน 2) ร่วมคิดและสร้างรูปแบบและ วิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขปัญหาและลดปัญหาของชุมชน เพื่อสร้างสิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน 3) ร่วมวางแผนนโยบาย หรือวางแผน หรือโครงการ หรือกิจกรรม เพื่อขจัดและแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการ

ของชุมชน 4) ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด ให้นั้นประโยชน์ต่อส่วนรวม 5) ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล 6) ร่วมลงทุนในกิจกรรม โครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน 7) ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ 8) ร่วมควบคุมติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

ผลการศึกษาจะพบว่า มีจุดที่สอดคล้องกัน แต่ในมิติของการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านและชาวบ้าน ไม่ได้มองที่ผลประโยชน์เพียงอย่างเดียว แต่กลับมองถึงการได้เข้ามาปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ภายในเครือข่าย ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ในการทำงานของกันและกัน ได้พบปะถามถึงสาระทุกข์สุขดิบของกันและกัน จึงนำไปสู่การมีส่วนร่วมที่ปราศจากความขัดแย้ง ถึงจะมีความขัดแย้งก็สามารถตกลงกันได้ด้วยดี

2) ผลการศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จของการปฏิบัติงานในแต่ละด้านของคณะกรรมการหมู่บ้าน พบว่า จะต้องมิตักษะในการติดต่อสื่อสารที่ดีและการให้เกียรติซึ่งกันและกันในการปฏิบัติงาน ทั้งกับชาวบ้าน และภาคีเครือข่าย ที่จะประสานขอความร่วมมือในการปฏิบัติงานมีจิตอาสาในการปฏิบัติงานที่เกิดจากความต้องการที่อยากเห็นการพัฒนาของหมู่บ้าน ไม่ใช่เพียงเพราะได้รับมอบหมายหน้าที่แค่นั้น มีการยอมรับในกฎกติกาของหมู่บ้านพร้อมที่ปฏิบัติตามด้วยความเห็นอกเห็นใจกัน เข้าใจกัน มีความร่วมมือกันในการปฏิบัติงานกับภาคีเครือข่ายของผู้นำภายในตำบล เพื่อช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกัน เป็นองค์พหุในการพัฒนาทั้งตำบล คณะกรรมการหมู่บ้านต้องมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดี ในการทำงานในทุกๆ ด้านต้องผ่านกระบวนการประชาคมให้ชาวบ้านได้รับรู้ด้วย ให้ทราบถึงความต้องการ ความจำเป็นเร่งด่วนในเรื่องนั้นๆ นำมาสู่การปฏิบัติงานด้วยความซื่อตรง นึกถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก มีการพึ่งพาตนเองได้ในด้านปัจจัยพื้นฐานนำความรู้ที่ได้มาลงมือปฏิบัติเป็นแบบอย่าง และสามารถถ่ายทอดขยายผลแนวความคิดไปสู่ชาวบ้านภายในหมู่บ้านและผู้สนใจได้รวมถึงการรวมตัวกันเป็นกลุ่มอาชีพในการเพิ่มรายได้ให้ตนเอง หลังจากนั้นก็ขยายผลสร้างเป็นเครือข่ายต่อไป มีความสัมพันธ์เชิงสังคมที่มีลักษณะแน่นแฟ้นและมุ่งให้ความสำคัญกับการเป็นเพื่อนบ้าน มีน้ำใจ พึ่งพาอาศัย

ซึ่งกันและกันอยู่กันแบบเครือญาติ พี่น้อง ลูกหลาน ดูแลซึ่งกันและกัน มีการปลูกฝังความคิด จิตสำนึก ผ่านการปฏิบัติให้เห็นและการมีส่วนร่วมนี้จึงเกิดเป็น ศรัทธา ความเชื่อ และยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมารุ่นสู่รุ่นและสอดคล้องกับ เดชา ภรภัทรสกุล (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาประสิทธิภาพการบริหารงานของคณะกรรมการหมู่บ้านตอนนโยบาย สาธารณะของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา พบว่า ปัจจัยและปัญหาข้อจำกัดต่างๆ ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านคือด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ข้อระเบียบกฎหมาย และแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ควรมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาศักยภาพด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ ระเบียบกฎหมาย และสร้างมาตรฐานการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ โดยให้ความสำคัญด้านการมีส่วนร่วมของราษฎรและมีจุดที่สอดคล้องกัน แต่จะมีผลการศึกษาที่เพิ่มเติมเข้ามา คือ คณะกรรมการหมู่บ้านมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ข้อระเบียบกฎหมายของตนเองเป็นอย่างดี ทั้งนี้เกิดจากการเข้ามาส่งเสริมให้ความรู้ตามบทบาทหน้าที่ กระตุ้นการทำงานตลอดเวลาจากหน่วยงานภาครัฐอย่างสม่ำเสมอ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้านทุกขั้นตอน นำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีขั้นตอนในการทำงานที่ชัดเจน แต่จะมีผลการศึกษาที่เพิ่มเติมเข้ามา คือ การถ่ายทอดความสำนึกรักชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้านและชาวบ้านได้มีการปลูกฝังความคิด จิตสำนึก ผ่านระบบเครือญาติ พี่น้อง ลูกหลาน โดยการปฏิบัติให้เห็นจริงและการส่งเสริมให้มีส่วนร่วมเข้าร่วมในกิจกรรมของหมู่บ้านจนเกิดเป็น ศรัทธา ความเชื่อ และยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมารุ่นสู่รุ่น ซึ่งถึงแม้ว่าจะไปทำงานต่างถิ่น ไปศึกษาในสถาบันที่อยู่ต่างจังหวัด แต่เมื่อมีกิจกรรมที่หมู่บ้านได้สืบทอดทำกันมา หรือกิจกรรมที่เป็นการพัฒนาหมู่บ้าน ก็จะทำให้ความร่วมมือถึงมาร่วมไม่ได้ก็จะส่งเป็นปัจจัยต่างๆ เข้าร่วม และสอดคล้องกับวรรณธรรม กาญจนสุวรรณ (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการการจัดการชุมชนเข้มแข็ง : รูปแบบ ปัจจัยและตัวชี้วัด ผลการศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการชุมชนเข้มแข็ง พบว่า ปัจจัยทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านปัจจัยพื้นฐานของชุมชน ปัจจัยเกี่ยวกับผู้นำชุมชน ปัจจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน และปัจจัยเกี่ยวกับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง มีความสัมพันธ์กับการจัดการชุมชนเข้มแข็ง โดยเฉพาะปัจจัยที่เกี่ยวกับผู้นำชุมชนมีความสำคัญ

อย่างมาก นอกจากนี้ปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง พบว่า ชุมชนขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กฎหมายและกลไกภาครัฐไม่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชน ชุมชนขาดพลังในการจัดการตนเอง เช่น ความสามัคคี ผู้นำที่เข้มแข็ง และทรัพยากรในชุมชนมีไม่เพียงพอและมีจุดที่สอดคล้องกัน แต่จะมีผลการศึกษาที่เพิ่มเติมเข้ามา คือ การดำเนินงานของ คณะกรรมการหมู่บ้านได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นจากภาครัฐ ภาคเอกชน โดยการประสานขอรับการสนับสนุนจะเริ่มจากการประชุมประชาคมคิดโครงการในการพัฒนาหมู่บ้าน เมื่อได้โครงการก็จะประสานขอรับการสนับสนุนเฉพาะโครงการที่ไม่สามารถดำเนินการเองได้ จากภาคส่วนต่างๆ ส่วนโครงการที่สามารถดำเนินการเองได้ก็จะร่วมด้วยช่วยกัน ทั้งคณะกรรมการหมู่บ้านและชาวบ้านในการดำเนินงาน

3) แนวโน้มในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านในอนาคต

ในอนาคตคณะกรรมการหมู่บ้านจะต้องมีการปฏิบัติงานในลักษณะ “ทำงานเชิงรุก ทันยุคทันสมัย ประสานงานฉับไว ร่วมใจทุกภาคส่วน”

“ทำงานในเชิงรุก” ในที่นี้หมายถึง คณะกรรมการหมู่บ้านมีความรู้ความเข้าใจ บทบาทหน้าที่ของตนเองมากยิ่งขึ้น ในการที่จะประสานการปฏิบัติงานกับภาครัฐ หรือหน่วยงานอื่นๆ ที่จะเข้ามาสนับสนุน ให้รู้ว่าถ้าจะทำโครงการใดโครงการหนึ่ง จะต้องประสานงานกับหน่วยงานไหน กับใคร อย่างไร ที่ไหน เพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งโครงการมาพัฒนาในด้านนั้นๆ คณะกรรมการหมู่บ้านทุกคนต้องรู้ เพราะส่วนใหญ่จะรอแต่หน่วยงานเข้ามาให้การสนับสนุน ไม่ค่อยเป็นฝ่ายที่จะวิ่งเข้าหาหน่วยงาน เพราะไม่รู้ว่าหน่วยงานไหนรับผิดชอบตอนนี้เป็นลักษณะนี้รอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกต้องกล้าที่จะรุกก้าวเข้าไปให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ส่วนรวม บทบาทต้องเด่นกว่านี้และในเรื่องของการนำงบประมาณมาใช้ในโครงการต่างๆ ควรให้คณะกรรมการหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการกำกับดูแล ติดตาม เพราะเป็นผลประโยชน์ของชาวบ้าน

“ทันยุคทันสมัย” คือ การปรับตัวให้เข้ากับโลกในปัจจุบัน การพัฒนาตนเอง มีการพัฒนาตนเอง เข้าร่วมการอบรม จากภาครัฐและหน่วยงานอื่นอย่างสม่ำเสมอ มีการศึกษาดูงาน ให้จัดอบรมให้ความรู้เป็นประจำ เพราะสนุกและได้ความรู้ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ มีการศึกษาเรียนรู้เทคโนโลยี โดยตั้ง

ลูกหลานในหมู่บ้านที่มีความรู้ความสามารถในด้านนี้ให้มีส่วนร่วม มาเป็นวิทยากรให้ความรู้ เป็นการใช้ทรัพยากรในชุมชนให้ทุกคนมีส่วนร่วมพัฒนาหมู่บ้านร่วมกัน รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับคนแต่ละช่วงวัยในหมู่บ้าน ต้องรู้จักการปรับการทำงานให้เข้ากับยุค เปิดใจ เปิดมุมมอง ไม่ได้ตั้งแง่กับสิ่งที่เข้าใหม่ ในอนาคตคณะกรรมการหมู่บ้านรุ่นปัจจุบันก็ต้องหมดวาระไป จึงต้องมีการปลูกฝังการทำงานให้คนในหมู่บ้านที่จะเป็นคณะกรรมการหมู่บ้านรุ่นใหม่ ต้องมีรากฐานให้รุ่นต่อไป ศึกษาจากคนรุ่นเก่าเพื่อไปต่อยอดในอนาคต และให้คณะกรรมการหมู่บ้านรุ่นเก่าเรียนรู้วัฒนธรรมการทำงาน หรือสังคมของเด็กรุ่นใหม่เพื่อที่จะได้แนวคิด วิธีการปฏิบัติงานให้เข้ากับคนรุ่นใหม่ โดยไม่ลืมนิ่งทิ้งรากเหง้าที่ได้ปฏิบัติมาดีแล้ว

“ประสานงานฉั้วไว ร่วมใจทุกภาคส่วน” สิ่งทีคณะกรรมการหมู่บ้านต้องการจากหน่วยงานภาครัฐ ไม่ได้มีอะไรมากมายไปกว่า การใส่ใจ การให้กำลังใจ ในการปฏิบัติงาน อยากให้เห็นความสำคัญของคณะกรรมการหมู่บ้านเพียงแค่มิการติดต่อ สื่อสาร สัมพันธ์กับชาวบ้าน ให้ได้รู้สึกใกล้ชิดและไม่ห่างเหินกับทางการ และจะเป็นการสร้างเครือข่ายในการปฏิบัติงานเมื่อได้รับความสนใจ ใส่ใจ ให้มีความสำคัญจากทุกภาคส่วน อันจะนำไปสู่การประสานการปฏิบัติงานที่ราบรื่นและรวดเร็ว เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นการพัฒนาแบบเครือข่ายให้มีความเข้มแข็ง และสอดคล้องกับ ประเวศ วะสี (2541 : 27-43) ที่กล่าวปาฐกถาพิเศษเรื่อง “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับการแก้มหาวิกฤตการณ์สยาม” ในการประชุมวิชาการ ทางออกวิกฤตสยามด้วยยุทธศาสตร์ชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็ง ที่กล่าวว่า ถ้าเราจะแก้วิกฤตตรงนี้ เราต้องมาดูว่าจุดหลักของเราคือชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็ง คือฐานพระเจดีย์ องค์พระเจดีย์คือ ระบบต่างๆ เช่น ระบบเศรษฐกิจ ระบบการศึกษา ระบบการสื่อสาร ระบบวัฒนธรรม ระบบสุขภาพ ระบบการเมือง ทุกชนิดต้องเชื่อมกับฐาน ยอดพระเจดีย์ คือ ความดีงาม สังคมต้องมีความดีงาม ความเป็นธรรม เป็นเครื่องกำกับ ท้องถิ่นแห่งความเป็นประชาคม หมายถึง มีคนรวมตัวร่วมคิดร่วมทำในเรื่องต่างๆ เต็มไปหมด สร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง ใช้การสื่อสารทุกชนิดให้เป็นประโยชน์ มีศูนย์เรียนรู้ตำบล ทุกตำบล เพื่อถ่ายทอดความรู้ในด้านต่างๆ เช่น ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น จัดทำข้อมูลไว้เป็นแหล่งแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน

ผลการศึกษาจะพบว่า มีจุดที่สอดคล้องกัน แต่ผลการศึกษาเนี่ยยังพบว่า แนวโน้มคณะกรรมการหมู่บ้านในอนาคตจะเน้นการนำของผู้นำที่ต้องตามให้ทันยุค

ทันสมัย ไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยี การเปลี่ยนไปของสังคม การเข้ามาของวัฒนธรรมต่างถิ่น ผู้นำต้องพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา และกระตุ้นความเป็นผู้นำของคณะกรรมการหมู่บ้าน และชาวบ้านให้แสดงออกมา เพื่อพัฒนาองค์กรให้มีความเข้มแข็งทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

การศึกษาวិเคราะห์เกี่ยวกับ แนวคิดปัจจัยแห่งความสำเร็จของการปฏิบัติงานในแต่ละด้าน และแนวโน้มในการการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านในอนาคตของคณะกรรมการหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด บ้านนาเจริญ หมู่ที่ 11 ตำบลนาบอน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาพินธุ์ นอกจากประเด็นที่วิเคราะห์ที่สอดคล้องกับงานวิจัยของนักวิชาการหลายๆ ท่านแล้ว ยังมีประเด็นที่น่าสนใจอีก กล่าวคือ 1) ความมีจิตอาสาของชาวบ้านที่เกิดมาจากข้างในจิตใจอย่างแท้จริง เกิดขึ้นมาจากความเชื่อ ความศรัทธา ความไว้วางใจกัน ที่มีต่อตัวผู้นำทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และต่อชาวบ้านภายในหมู่บ้านด้วยกันเอง และมีการส่งต่อผ่านการปลูกฝังถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นเพื่อให้ยังคงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป 2) ความสามารถในการประสานขอความร่วมมือระหว่างผู้นำด้วยกัน ผ่านความสัมพันธ์ที่เกิดจากความสนิทสนมส่วนตัว โดยยึดถือการให้เกียรติซึ่งกันและกันในการปฏิบัติงาน มีความเห็นอกเห็นใจ ความมีน้ำใจ พึงพาอาศัยกันของผู้นำภายในตำบล ทั้งที่แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ 3) เกิดจากการเข้ามาส่งเสริม ให้ความรู้ตามบทบาทหน้าที่ กระตุ้นการทำงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน จากหน่วยงานภาครัฐอย่างสม่ำเสมอ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้านทุกขั้นตอน นำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีขั้นตอนในการทำงานที่ชัดเจน 4) แนวโน้มการปฏิบัติงานในอนาคตควรจะเน้นการนำของผู้นำที่ต้องตามให้ทันยุคทันสมัย ผู้นำต้องพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา และกระตุ้นความเป็นผู้นำของคณะกรรมการหมู่บ้าน และชาวบ้านให้แสดงออกมาเพื่อพัฒนาองค์กรให้มีความเข้มแข็งทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกด้วย

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในปฏิบัติงานของคณะกรรมการ

หมู่บ้านในภาพรวมของหมู่บ้าน ชุมชนที่มีบริบททางสังคม วัฒนธรรม ที่คล้ายคลึงกัน อาจจะเป็นภายในจังหวัดหรือภายในภูมิภาค เพื่อใช้เป็นแนวทางในการทำงานของ คณะกรรมการหมู่บ้านตามบริบทในแต่ละพื้นที่ต่อไป

2. ควรศึกษาแนวทางในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านในแต่ละด้าน ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อช่วยให้คณะกรรมการหมู่บ้านสามารถทำงานในแต่ละด้าน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และหน่วยงานภาครัฐเข้าใจบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ ในแต่ละด้านมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง สำนักบริหารการปกครองท้องที่. (2555). *คู่มือ...การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อาสาสมัครชาตินแดนกรมการปกครอง.

Department of Justice, Office of the regional administration. (2012). *Guide ... the duty of the village committee*. (Km). Bangkok: Volunteer Guard, Department of Justice.

_____. (2556). *คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รักษาดินแดนกรมการปกครอง.

_____. (2013). *Village Council (Km)*. Bangkok: Territorial Department. กาญจนนา แก้วเทพ. (2538). *เครื่องมือการทำงานแนววัฒนธรรมชุมชน* กรุงเทพฯ: สภาคาทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.

Kaewthep, Kanjana. (1995). *Tools Work Culture Community*. Bangkok: The Catholic Council of Thailand for Development.

เดชา ภัทรสกุล. (2556). *ประสิทธิภาพการบริหารงานของคณะกรรมการหมู่บ้านต่อนโยบายสาธารณะของ คณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา*. (การศึกษาค้นคว้าอิสระ รพ.ม.). พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.

Phornphattarasakun, Decha. (2013). *Effective management of the village committee to public policy. Village councils in Chiangkham district, Phayao Province*.

ประเวศ วะสี. (2541). *ประชาคมตำบล: ยุทธศาสตร์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียงศีลธรรมและสุขภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

- Wasi, Prawet. (1998). *Civil society: a strategy for economic and moral health*. Bangkok: The Nation Publishing.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2527). *นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบันของประเทศไทย ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.
- Techarin, Phairat. (1984). *These strategies and the involvement of the community strategy. The current development of the participation of people in development*. Bangkok: Saksopha printing.
- วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ. (2553). *กระบวนการ การจัดการชุมชนเข้มแข็ง : รูปแบบ ปัจจัยและตัวชี้วัด*. (วิทยานิพนธ์ รป.ด.). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- Kanjanasuwan, Wannatham. (2010). *Process management, strong community: the form factors and indicators*. (Master of Education Thesis on Doctor of Public Administration). Ubon Ratchathani: Ubon Ratchathani University.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และ ประยุทธ์ ชูสอน. (2557). *ภาวะผู้นำแบบโลกาภิวัตน์: แนวคิดและการวิจัย*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์คัลลังานานาวิทยา.
- Kangpheng, Samrit & Chuson, Prayut. (2014). *Leadership Globalization: concepts and research*. KhonKaen University. Khlang Nana Witthaya Printing.